

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

August - September 1972

Nr. 179-31. årgang

Bladudvalgets formand, proprietær Bent Bjergskov ved en anselig »jordfast« sten på sin mark. Læs side 7.

Medlemsblad
for
Dansk Slægtsgaardsforening

Redaktion:

Ib Paulsen
Carit Etlarsvej 32, 5000 Odense.
Telefon (09) 12 72 71

Artikler og billeder, læserbreve, juridiske spørgsmål og øvrige meddelelser til »Slægtsgaarden« sendes til redaktionen som forbeholder sig ret til at forkorte artikler og breve, som ønskes optaget i bladet.

Eftertryk efter ophavsretslovens bestemmelser.

☆

Annonceekspedition:

Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, 5260 Hjallesø.
Tlf. (09) 12 94 73

Alle henvendelser om annoncer rettes til annonceekspeditionen.

☆

Trykkeri:

Andelsbogtrykkeriet i Odense.

☆

Distribution:

Klager over udeblivelse eller forsinkelse af bladet rettes til postvæsenet.

Henvendelse om ældre numre eller supplementsnumre og bilagsblade af »Slægtsgaarden« sker til annonceekspeditionen.

Dansk Slægtsgaardsforening

Oprettet 5. juli 1941

Lær af fortiden – Lev i nutiden – Virk for fremtiden

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Chr. R. Christensen, (R) Badstrup, 5484 Uggerslev.

Tlf. (09) 85 11 49.

NÆSTFORMAND: Gårdejer Einer Petersen, Kikhavn, 3390 Hundested.

Tlf. (03) 33 71 49.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6533 Øster Lindet.

Tlf. (048) – 4 62 03.

Sognefoged, gårdejer Holger Grøntved, Mygdal, 9800 Hjørring.

Tlf. (08) 97 52 31.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby.

Tlf. (09) 39 13 17.

Hofjærgermester Cederfeld de Simonsen, Erholm, 5560 Årup.

Tlf. (09) 43 10 91 (helst kl. 9–10).

Gårdejer H. Chr. Flytkjær, Rindom, 6950 Ringkøbing.

Tlf. (07) 32 03 72.

Forfatteren Salomon J. Frifelt, »Frifelt«, 6870 Ølgod.

Tlf. (05) 24 30 20.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling.

Tlf. (07) 58 21 11 – Oddense 11.

Gårdejer Harald Poulsen, Aspegård, 3752 Østerlars.

Tlf. (03) 99 80 30.

Sognefoged, gårdejer N. Sehested Knudsen, Holmstol, 8883 Gjern.

Tlf. Gjern (06) – 87 41 11 – 19.

Sognefoged, gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup.

Tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Holger Buch Juul, Jærgaarden, Høllund, 7100 Vejle.

Tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Erik Strange, Øverup, 4800 Nykøbing F.

Tlf. (03) 83 92 12.

Gårdejer Jens P. Petersen, Farendløse, 4100 Ringsted.

Tlf. (03) 640 - 24.

Kommittet:

Agronom H. Balle, Hybenvej 27, 5260, Hjallesø.

Tlf. (09) 12 94 73.

(De tre førstnævnte udgør landsbestyrelsens forretningsudvalg.)

Udvalgsformænd:

Slægtsgaardsarkivet: Forfatteren Salomon J. Frifelt, »Frifelt«, 6870 Ølgod. – Tlf. (05) 24 30 20.

Bladudvalget: Proprietær Bent Bjergskov, »Rosenlund«, 5350 Rynkeby. – Tlf. (09) 39 13 17.

Kassererkontor og medlemsforhold:

Fru Inger Hansen, Gassehaven 56, 2840 Holte.

Tlf. (01) 80 25 37 (Helst før kl. 8)

Postgironummer 8 31 42.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: Hammerichsgade 14 (2. sal t. h.), 1611 København V.

Tlf. (01) 11 67 20.

Ledere: Arkivarerne P. K. Hofmansen og genealog Annelise Alstrøm. (Træffes på arkivet tirsdag og onsdag kl. 14–17).

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Rosenvængets Sideallé 8, 2100 København Ø. – Tlf. Øbro (01) 92 – 30 og Øbro (01) 92 – 5000.

Man siger så meget ...

MAN SIGER så meget om EF, men den 2. oktober træffer Danmark den skæbnebestemte beslutning om, hvorvidt vi vil være med i de vesteuropæiske landes samarbejde eller ej.

Det er derfor rigtigt at se på nogle kendsgerninger før folkeafstemningen:

Man siger: – Det bliver slut med at være dansker!

Men: – Kulturelle påvirkninger kender ikke til landegrænser. Brydningen i dansk kulturliv har altid været præget af stærke udenlandske strømninger, og vi har ydet stort bidrag til de internationale kulturstrømninger.

Vor forfatning berøres ikke. Folkekirken bevares. Skolelovgivningen og ægteskabslovgivningen udformes uafhængigt af EF. Det vil fortsat alene være den danske befolkning og det danske folketing, der giver begrebet »at være dansk« indhold.

Frygten for at blive domineret af større landes kulturelle livssyn spores da heller ikke i de tre små lande, der allerede har været med i EF i en årrække.

Man siger: – Vi kommer i de store monopoler klør ...

Men: – Frygten for omfattende udenlandske opkøb af dansk jord og danske virksomheder er umotiveret. EF-medlemskab betyder ikke væsentlige ændringer i de hidtidige vilkår. Siden 1960 har der været adgang til udenlandsk opkøb af danske virksomheder inden for industri, håndværk og handel.

EF har strenge bestemmelser imod konkurrencebegrænsning og kan – i modsætning til Danmark – håndhæve dem over for virksomheder, der har etableret sig i flere lande. EF-kommissionen skal på forhånd godkende eventuelle sammenlutninger af monopollignende virksomheder. Og vor nationale lovgivning nu jorden.

Man siger: – Vi oversvømmes af fremmedarbejdere ...

Men: – Kun godt 1 procent af lønmodtagerne i de nuværende EF-lande arbejder i et andet land end deres hjemland. Hvert enkelt medlemsland kan selv afgøre, om det vil beskæftige lønmodtagere fra ikke-medlemslande.

EF har aftalt med Tyrkiet, at man i 1976 starter en gradvis liberalisering af tyrkernes adgang til at søge arbejde i EF-området som helhed. Der er ingen forhåndsaftaler om, hvor mange tyrkere, der vil få ret hertil i 1976. Antallet vil afhænge af EF-landenes arbejdskraftbehov til den tid.

Danske arbejdsgivere får ret – men ikke pligt – til at beskæftige lønmodtagere fra andre EF-lande. Det fællesnordiske arbejdsmarked vil fortsat bestå.

Man siger: – Vore sociale ydelser bliver forringet ...

Men: – I EF ønsker man et samarbejde om den sociale standard, fordi man ønsker stadig bedre livs- og arbejdsvilkår i alle medlemslande. Man opfordrer lande, der er bagefter, til at udbygge deres sociale ordninger.

Ingen drømmer om at opfordre sociale fremskridtslande til at holde igen. Danmark vil fortsat frit kunne udforme sin sociale lovgivning. Den sociale standard i Danmark (f.eks. folkepensionens og andre ydelsers størrelse) forbliver et rent dansk anliggende.

Man siger: – Jamen så vil italienerne udnytte vore sociale ordninger ...

Men: – Hvis en EF lønmodtager rejser herop for at søge arbejde, kan vi sende ham hjem, hvis han ikke har fået arbejde i løbet af tre måneder. Evt. arbejdsløshedsunderstøttelse i denne periode betales af hans hjemland.

Opstår der alvorlige beskæftigelsesproblemer i Danmark, kan reglerne om det frie EF-arbejdsmarked sættes ud af kraft.

Mens mange danskere har sprogkundskab nok til at udnytte de muligheder, der kan opstå i f.eks. England eller Tyskland, vil disse landes borgere på grund af ukendskab til dansk være meget lidt tilbøjelige til at bo i Danmark.

I almindelighed skal en borger fra et andet EF-land have boet i Danmark i 40 år for at få fuld folkepension.

Man siger: – Tyskerne køber vores jord ...

Men: – EF-borgeres ret til at købe ejendom i Danmark træder kun i kraft i forbindelse med deres erhvervsudøvelse i Danmark. For EF-borgere, der ønsker at drive virksomhed inden for byerhvervene, bliver forholdene, som de er i praksis i dag. Det samme gælder lønmodtagere, der vil arbejde i Danmark.

Opkøb, der ikke er led i erhvervsudøvelse, vil vi fortsat kunne hindre som nu.

Inden for landbruget er der ikke fri etableringsret i EF, og her ændres forholdene ikke i den femårige overgangsperiode. Hvis EF vil fastlægge nye regler for EF-borgeres adgang til at købe ejendomme i andre medlemslande, vil Danmark komme med til at bestemme de nye regler. Hvis der ikke kommer nye regler, vil man efter 5-års perioden

kunne kræve, at udlændinge har arbejdet to år ved dansk landbrug for at kunne købe en landbrugs-ejendom.

Folketinget har udarbejdet regler, der sikrer danske rekreative områder imod opkøb af udlændinge, som vil udnytte dem erhvervsmæssigt. EF-borgeres køb af private sommerhuse i Danmark vil fortsat kunne forbydes.

Man siger: – Folketinget bliver umyndiggjort . . .

Men: – Folketinget vil fortsat være det sted, hvor Danmarks forhold afgøres.

EF-samarbejdet berører kun relativt få lovområder, hvor vi giver EF-myndigheder adgang til i en vis udstrækning at træffe beslutninger, der hidtil alene har kunnet træffes af Folketinget.

Ministerrådet træffer aldrig afgørelser, der strider imod et enkelt lands vitale interesser, men forhandler sig frem til den endelige løsning. Da de nye medlemslande også ønsker denne arbejdsform, vil denne faktiske vetoret fortsat være tilstede. Dermed er den danske regering sikret afgørende indflydelse på alle sager, der er vigtige for Danmark, og regeringen vil her som i andre anliggender være afhængig af Folketinget.

Hvis der fremkommer ønsker om en udvidelse af fællesskabets virkefelt, kan det kun ske ved en ændring af Romtraktaten. Det kræver vedtagelse i bl.a. det danske folketing – ved ny suverænitetssafgivelse endog med 5/6 af stemmerne.

Man siger: – Vi kan nøjes med en handelsaftale . . .

Men: – Danmark har ikke forhandlet med EF

om en handelsaftale, og det er tvivlsomt, om et industrialiseret land som Danmark kan få en handelsaftale, når der ikke – som i f.eks. Sveriges og Schweiz' tilfælde – foreligger særlige udenrigspolitiske årsager til, at man ikke søger fuldt medlemskab af EF.

Det må anses for givet, at en *handelsaftale ikke vil komme til at omfatte landbrugsvarerne*, og også for vore mest konkurrencedygtige industriprodukter kan der opstå vanskeligheder.

Danmark vil gennem en handelsaftale ingen indflydelse få på de afgørelser i EF, som direkte og indirekte vil påvirke dansk økonomi og handelfrihed. Og Danmark vil ikke være med i udformningen af den teknologi- og industripolitik, som på længere sigt måske åbner de allerstørste økonomiske fordele ved dansk medlemskab.

Som afstemningens regler er udformet, kan et flertal på mindst 30 procent af vælgerne forhindre optagelse. Man må derfor gøre sig klart, at optagelse kun kan gennemføres ved at man stemmer for optagelsen. At undlade at stemme er i virkeligheden at stemme imod.

Kommunister, Venstresocialister og Socialistisk Folkeparti agiterer voldsomt imod.

Skal de være bestemmende om Danmarks fremtid

Mød frem 2. oktober!

(Uddrag af pjecen »man siger så meget om EF ved Chr. R. Christensen).

Dansk landbrug og EF

Fra læge *Olaf Nørgaard*, Holstebro, har vi modtaget dette indlæg i EF-debatten:

I »SLÆGTSGÅRDEN« er der flere gange i artikler taget til orde for dansk indtræden i EF; i maj-juni-nummeret erklærer hovedbestyrelsen, at optagelse er grundlaget for Danmarks fortsatte trivsel. Der gives dog ingen begrundelse for, hvorledes man er nået til denne betydningsfulde konklusion.

Hvad der særlig har interesse for Dansk Slægtsgaardsforenings medlemmer er landbrugets vilkår i EF, særlig da forholdene ved generationsskifte. Da disse forhold overhovedet ikke er belyst her i bladet, skal der fremsættes nogle bemærkninger herom.

Om dansk landbrugs forhold i et udvidet EF

har den danske regering ladet foretage talrige undersøgelser. Disse undersøgelser har dog været meget ensidige, idet de næsten udelukkende beskæftiger sig med de priser, der kan opnås på landbrugsprodukter. Som det vil være alle landmænd bekendt, findes der i ethvert regnskab to forskellige slags poster, indtægter og udgifter, og man kan ikke bedømme rentabiliteten uden at kende begge.

Landbrugets driftsudgifter kan groft inddeles i 3 grupper:

- 1) Udgifter til medhjælper, håndværkere, maskiner og »råstoffer« d.v.s. foderstoffer, olie, kunstgødning m.m.
- 2) Forrentning og afdrag (afhængig af ejendomspriserne)
- 3) Ejendomsskatter.

De under 1 nævnte udgifter er kun nævnt i enkelte sætninger, spredt i de officielle redegørelser. Det er dog givet, at omkostningerne vil stige betydeligt efter tilslutning til EF. Dette kan bl.a. ses af, at industriens omkostningsniveau vil stige, og dette vil uvægerligt slå igennem til landbruget. Endvidere vil de forhøjede fødevarerpriser påvirke pristallet, og dette vil igen påvirke lønningerne.

Det er givet, at tilslutning til EF vil påvirke grundpriserne i opadgående retning. Noget sikkert vides ikke, men »vismændene« nævner, at stigninger på 50 procent vil være sandsynlige. Hvad det vil betyde for forrentning og afdrag, at en gård kommer til at koste f.eks. 600.000 i stedet for 400.000, kan enhver selv regne ud.

Den nuværende landbrugsminister udtalte kort efter sin udnævnelse, at hvis landbrugets nettofortjeneste steg efter en tilslutning til EF, ville det være rimeligt, at denne stigning som samfundsskabt, blev inddraget gennem forøgede ejendoms-skatte.

En begrundelse for en sådan inddragelse vil ikke være så svær at finde. Der kan f.eks. henvises til, at tilslutning til EF vil påføre os meget store udgifter i form af »kontingent« til fællesskabet og gennem udgifter til nyansættelse af et stort antal embedsmænd.

Som det fremgår af ovenstående, er »Regnskabsbog for dansk landbrug i EF« meget ufuldstændig, idet vi kun har indtægtssiderne, udgiftssiderne mangler. Som følge deraf er de på indtægtssiderne anførte tal lidet eller intet værd, lige egne til vildledning og til vejledning.

Hvis vi vil vide noget om dansk landbrugs kår i EF, kan det ikke nytte noget at fordybe sig i de officielle redegørelser, man må søge andre udveje. Man kunne f.eks. søge oplysninger om, hvorledes landbrugerne i det nuværende fællesmarked klarer sig.

Som det vil være de fleste bekendt fra dagspressen, radio og fjernsyn, klarer de sig ikke særlig godt, og der hersker stor utilfredshed. Engang imellem slår denne utilfredshed ud i lys lue, og der iværksættes store demonstrationer, hvor traktorer køres op til vejspærringer, mælken hældes væk og køer trækkes op i kontorerne i EF-bygningen i Bruxelles.

Fra danske EF-tilhængeres side har man forklaret disse demonstrationer med en henvisning til, at det var forældede og underudviklede landbrug, der demonstrerede, og man har henvist til, at det hollandske landbrug, der er lige så højt udviklet som det danske, ikke har deltaget i demonstrationerne. Dette er kun delvis rigtigt. Det er rigtigt, at det hollandske landbrug har klaret sig bedst i fællesmarkedet, men forholdene er efterhånden blevet så vanskelige, at også dette landbrug har svært ved at klare sig. Ved den hidtil største landbo-demonstration den 23. marts 1971, da henved 100.000 landmænd drog gennem gaderne i Bruxelles i protest mod EFs landbrugspolitik, var også det hollandske landbrug repræsenteret.

Som ovennævnte viser, er der intet, der tyder på, at en indtræden i EF vil forbedre dansk landbrugs kår. Der er tværtimod meget, der tyder på, at en sådan handling vil skabe en række nye problemer, herunder vanskeligheder ved generationsskiftet. Der er derfor nu – i den ellefte time – grund til at opfordre danske landbrugere og især deres ledere til at tage deres stilling til EF op til nyvurdering.

De nylig vedtagne jordlove (afværgelovene) viser, hvorledes en indtræden i EF kan bruges til fremme af socialisering. Det er ejendommeligt at se hovedbestyrelsen takke de fire partier, der står bag en sådan politik.

Olaf Nørgaard.

SVAR TIL NØRGAARD

UANSET at foranstående artikel af læge Nørgaard er i skarpe modstrid med Slægtsgaardsforeningens opfattelse af EFs betydning for vort land, har vi ikke villet nægte den optagelse, idet vi jo må erindre, at uanset opfattelse og afstemningsresultat skal vi fortsat være fælles borgere i vort fælles land.

Sagen gør det imidlertid nødvendigt for os endnu engang at pointere, *hvorfor* vi finder det så afgørende vigtigt for Danmarks fremtid, at vi stemmer ja.

For det første ønsker vi, at Danmark knyttes nærmere til Vesteuropas frie demokratiske stater.

Det er på dette samarbejde, vi skal bygge vor fremtid. Vel ønsker vi nært samarbejde med Nordens lande, men dette er jo langt fra tilstrækkeligt, og det påbegyndte samarbejde afbrydes jo på ingen måde af vor indtræden i EF. Det vil være en fuldkommen fordrejning af kendsgerningerne at påstå noget sådant. Og forøvrigt har vi gennem århundreder talt begejstrede ord om dette samarbejde, uden at der er kommet noget videre derud af.

For det andet ønsker vi, at Danmark skal være med i det økonomiske samarbejde, der sikrer os liggeret med Europas øvrige stater og uden hvilke, vi vil gå en endog meget hård fremtid imøde. Dette

gælder eksporterhvervene og ikke mindst landbruget, der kan vente meget store vanskeligheder først og fremmest med vor Englandseksport. Tredsernes periode, hvor toldmurene rejste sig mod syd, har givet bitter erfaring for vor kød-eksport. Den skulle nødtigt udvides med tilsvarende vanskeligheder for smør og bacon.

For det tredje ønsker vi, at vort land får en sådan stilling, at det byder vor ungdom ordentlige eksistensmuligheder. Ved århundredskiftet måtte vor ungdom flygte i tusindtal til det frie Amerika, men da stod nyt land åbent for den. Hvilke vilkår byder vi de unge i dag, hvis ikke vi skaber eksistensmuligheder herhjemme?

For det fjerde ønsker vi at holde Danmark uafhængigt af Østeuropas kommunisme. Når SF'ere,

Kommunister og Venstresocialister danner en samlet enhedsfront mod EF, er vi ikke i spor af tvivl om hensigten. Men vi ønsker ikke, at disse folk skal bestemme udviklingen i vort land, og vi advarer mod, at man af misforstået idealisme rækker hånd dertil.

Derfor henstiller vi så indtrængende, som vi kan, at man møder op på Danmarks skæbnedag og stemmer *Ja* til en sund fremtid for Danmark.

*Bent Bjergskov,
(Fmd. for Bladudvalget)*

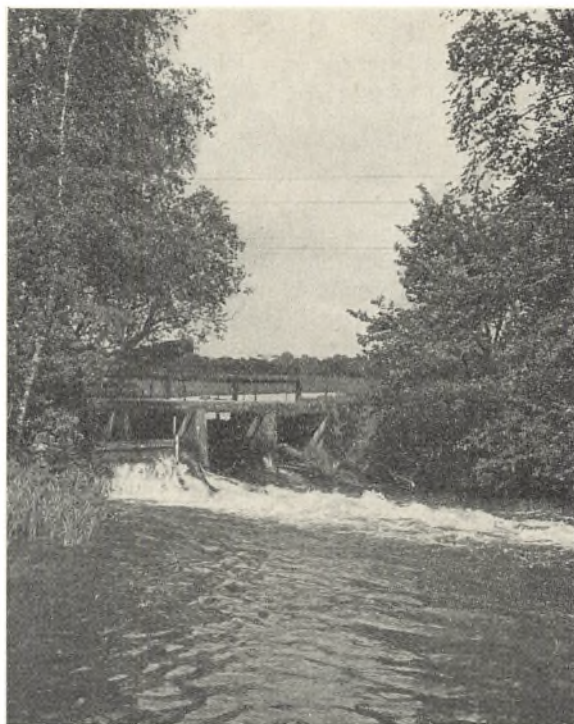
*Chr. R. Christensen,
(Foreningens fmd.)*

En rytterbondeslæggt

EFTERSLÆGTEN af Rytter – og selvejerbonden Jens Nielsen, Ryttergården i Søballe og Perritshave ved Skanderborg, har afholdt et orienterende møde på Venge Klosterkro, for at lodde interessen for afholdelse af et slægtsstævne i 1973. Der har ikke været afholdt slægtsstævne siden 1934, og et udvalg repræsenterende de forskellige slægtsgrene har derfor arbejdet med sagen og indbudt til mødet i Venge. Der var kommet ca. 75 medlemmer af slægten, og der var yderst positiv stemning for, at der skulle arbejdes videre med sagen. Gdr. *Rasmus Jensen*, Vengelund, redegjorde for udvalgets arbejde. Det vedtoges derefter at forsøge arrangeret en slægtsfest i Venge lørdag den 12. maj 1973. Der indledes med en gudstjeneste i Venge Kirke og derefter selskabeligt samvær på Venge Klosterkro. Nærmere program for festen vil senere blive udarbejdet.

Slægten kan føres tilbage til 1632, og der er i 1920 udgivet en slægtsbog, som man vil søge åjourført.

*Rasmus Jensen,
Vengelund, Skanderborg.*

Stigbordene ved Englerup Mølle. Fra årsmøde-turen.

Udflugt på Amager

Slægtsgårdsfolkene fra Syd-, Midt- og Østsjælland i et antal af 100 medlemmer og pårørende havde mandag den 7. august en fin dag, hvor man fik set meget – både historisk og nutidigt.

Den årlige tur gik til Amager, hvor man samledes i St. Magleby kirke. Her fortalte gdr. Jan

Dirksen, som var en fortræffelig og kyndig vejleder dagen igennem, om kirkens historie.

Spadsereturen igennem Dragørs gamle bydel, hvor de velholdte og idylliske huse og de smalle gyder blev beset, var en særlig interessant del af eftermiddagens mange iagttagelser.

Men højdepunktet nåedes dog, da man besøgte Hollændergården, hvor Jan Dirksen og frue med stor forståelse for alt værdifuldt fra fortiden har

skabt et hjem, som det er en nydelse at stifte bekendtskab med. Her nød selskabet at være og kunne knapt løsrive sig fra de mange kostbarheder og den hele atmosfære, som prægede stedet.

Hollændergården er en perle midt i et Amagerland, hvor udviklingen går vel stærkt.

Derefter besøgte Amagermuseet med dets mange kunstgenstande og minder om en værdifuld fortid.

Turen sluttede i lufthavnen, som mange for første gang oplevede, og her samledes man til spising.

Turen gennemførtes i det bedst tænkelige sommervejr, og en hjertelig stemning prægede selskabet fra først til sidst.

Det var en dag, som huskes.

J. P. P.

Kværnen og blodbøgen

Af Ib Paulsen

ROSENLUND er navnet på en dejlig, gammel gård ude ad Rynkeby på Østfyn til. Man ser den i sidste øjeblik, når man kører ind i skoven omkring den. En kastanie i blomst lyser i solskin mellem byger. Gamle ege strækker sig, endnu lyse i løvet op mellem andre træsorter. Bag dem flammer en blodbøg.

Denne gård er et stykke levende kulturhistorie. Den blev opført i sidste fjerdedel af 1700-tallet på det tidligere Hundslev Bys Overdrev. Hver kvadratmeter af dens stuer og nærmeste omgivelser fortæller om slægtled, der kom og gik.

Rosenlunds ejer er proprietær Bent Bjergskov og hans hustru Magda, blandt venner kaldt Peter. Disse to menneskers omgang med gårdens gamle ting er historie, der står i blomst.

Kulturhistorie kan jo nok nu og da fornemmes lidt støvet. Her er der liv i den. Alting begynder oppe ved vejen med det sjove navn Tøndeskovsrækken. Så at sige parallelt strækker sig Dyrslægerækken. Ved disse to »rækker« blev i sin tid opført arbejderhuse, ved Tøndeskovsrækken af den daværende ejer af Skovsbo.

Bjergskovs tipoldefar købte Rosenlund af gehejmeråd Johan von Bülow til Sanderumgaard. Han var en af datidens store personligheder og ven af Frederik VI.

Herude ved Tøndeskovsrækken ligger på et hjørne af Rosenlunds jord en mægtig og meget smuk istidssten. Bjergskov fortæller, at man var nødt til at få den flyttet ud fra marken, hvor den lå i kun lidt under en plovfures dybde. Da man gravede den ud, kunne der spores op imod en halv snes brandpletter omkring den. Stenalderfolket har kendt den. Den er en tamp på 4,98 tons. Falck måtte tilkaldes. Kranvognen kunne magte 5 tons. Bjergskov tilføjer: – Det havde naturligvis været nemmere at »skyde« den, men jeg nænede det ikke. Der er i tidens løb slået sten nok i stykker på Rosenlund.

Dette er en af de såkaldte *jordfaste sten*. Mange af den slags blev i tidens løb kløvet til byggeri, ledpæle og stendiger. Andre viste stor respekt for sten af den art. Der lå ligesom en helligdom skjult i dem.

Fru Bjergskov ved Rosenlunds vægtige sennepskværn med en mere håndterlig, moderne i hånden.

En ordentlig tamp i granit har også den skuresten været, af hvilken gårdens vandtrug og to til blev dannet. Truget på Rosenlund – med årstallet 1860 – og det ene af de to andre målte i højden 55 cm, i bredden 84 og i længden 187 cm. Det tredje trug var lidt mindre. Det andet store trug kom til Kragbjerggaarden i Odense, det mindre til Vøjermosegaard i Marslev. Hvor de er blevet af, ved Bjergskov ikke, men overleveringen hævder, at for Vøjermosegaard-truget modtog hans oldefar værdien af den mængde brændevin, truget kunne rumme.

BENT BJERGSKOV er ikke utilbøjelig til at tro, at kæmpestenen, der afgav materiale til disse tre trug, i sin tid kan have været overliggende på en af de tre oldtidshøje, der er forsvundet fra Rosenlunds jord. Det er synd, at de høje forsvandt, men dengang vidste man jo ikke bedre. På den anden side må vi erkende, at vore forfædre var meget dygtige til at arbejde i og med sten. Grebningen i gårdens i sin tid nedbrændte stald var lagt så fint, at man kunne skovle *med* dens hældning, men hele tiden stødte imod, når man forsøgte sig den modsatte vej.

Gårdens store vandtrug rummer i dag mange flere ting end det vand, fuglene værdsætter fra granitkanten. I truget gror mosevækster, såsom bl. a. frøbid, engkabeleje, forglemmigej, star og andemad, og hundestejler, vårfluelarver og snegle hygges der også om.

– Hvad får en energisk, moderne landmand i en fin, gammel gård til også at lege med hundestejler? spørger jeg.

Bjergskov ler stille og svarer kort: – Glæden over tilfærelsen plus interesse for naturen ud over landbruget: Ellers gjorde man det vel ikke.

– Hvordan opstod kontakten mellem Dem og de mange gamle ting inde som ude?

– Det skete i min meget tidlige barndom. Far og bedstefar var også optaget af dem. Ellers var så meget ikke blevet bevaret, og huset er fyldt med gamle ting, bøger, billeder og møbler. Fra mine første skoleår husker jeg, at vi engang fik besøg af folkemindesamleren Evald Tang Kristensen. Væsentligst for mit eget vedkommende var det nu nok, at vi her på Rosenlund, havde en gammel husmand, Kristian Rasmussen, der begyndte her som 12-årig tjenestdreng på min oldefars tid. Han havde op i sin alderdom en fabelagtig hukommelse og fortalte mig i mine drengeår alting om gården, dens ting og de mennesker, der havde brugt dem. Han levede så længe, at han oplevede også mine børn – som Rosenlunds femte generation. Gamle Kristian sagde, at han havde haft det dejligt. En af hans første daglige opgaver havde været at køre tur med min oldemor, den ene dag hen til Kejrup-alleen, den næste til Geels Kro, hvor de vendte. På den måde ønskede oldemor at få frisk luft. Hun ansås for ikke at være helt al-

mindelig og gjorde sig bemærket på egnen også ved daglig at skifte undertøj. Det var noget ganske ekseptionelt dengang.

– Og hvad kom så denne kontakt med fortiden til at betyde for manden på Rosenlund i Måne-rejsernes tid?

Bjergskov smiler igen: – Frem for alt andet udviklingen af et meget intimt forhold til jord og sted.

NÆR VANDTRUGET står en gammel, tung sennepskværn i sandsten. Kanonkuglen, som malede sennep'en, kom Bent Bjergskov for skade at trille væk som dreng. I dag ærgrer han sig over det. Kværnen er så tung, at gårdens unge karle i sin tid prøvede kræfter på den. Den skulle løftes op på kanten af vandtruget og sættes ned igen. Bjergskov kunne også.

Fru Petter stiller et dybt mahognifarvet menne-skekranie foran mig med ordene: Ham skal De også hilse på. Han er en herre, der har prøvet lidt af hvert.

Kraniet er mere smukt end uhyggeligt. Det anses for arkæologisk fastslået, at manden, som ejede det, har levet på tærskelen mellem ældre og yngre stenalder, og at han er blevet trepaneret (dvs. hjerneopereret) og har overlevet det. Hans bosted var Illemosen, som ligger på Rosenlunds jord. Her lå i sin tid en boplads, som blev overfaldet og beboerne dræbt. Deres skeletter er fundet langs med den tidligere søbred eller flodbred, der om-sider blev Illemosen. Bjergskov har sendt flere kasser med skeletdele til Nationalmuseet, da han gravede tørv her under anden verdenskrig, som der også blev gravet under den første. Fra denne mose stammer den berømte Rynkebykedel og Illemosefundet i øvrigt.

Spaniolerne skoede deres heste ved gårdens smedie. En officer blev tilbage og nød sit otium i Rosenlund hos Bjergskovs tipoldefar. Sagnet siger, at denne arvede spanieren. På Rosenlund skiultes i besættelsestiden danske officerer og politifolk, som var i tyskernes kikkert. Jo, historien har åndet også hedt mod bindingsværket, og Bjergskov har draget omhu for andet end slægtens antikviteter.

De selvsåede ege stammer fra egne, som engang fyldte Hundslev Overdrev. Efter statsbankerotten først i 1800-årene blev de fleste gamle ege fældet og solgt som skibstrø i Nyborg.

I haven ligger en natursten, som ligner et ansigt. Nær ved står en jernhane, som husets svigersøn har gjort. Mellem den og sennepskværnen i gården finder man blandt mange dejlige detaljer også skulpturer og grej hentet hjem fra Tunesien og Uganda.

Men stenaldermanden ser dem ikke.

Han står der som symbolet på dramaet og idyllen. Mellem kværnen og blodbøgen.

Møde i Sønderjylland

Dansk Slægtsgaardsforening i det tidligere Aabenraa amt holdt 2.8. sit årsmøde på Frydendal Kro sammen med foreningen i det gamle Sønderborg amt.

I sin beretning henviste formanden for Aabenraa-foreningen, gdr. Torp Friis Møller, Årslevgård, til Slægtsgaardsforeningens motto, »Lær af fortiden, lev i nutiden, virk for fremtiden«, og sagde, at lokalafdelingernes aktivitet stort set består i kontakten til landsforeningen samt gennem udsendelsen af Slægtsgårdsbladet.

Beslutningen truffet

I forbindelse med beretningen kom Torp Friis Møller med et interessant indlæg, hvori han bl.a. sagde: – Om 2 måneder træffes den endelige afgørelse om Danmarks tilhørsforhold til EF. Jeg er af den opfattelse, at den danske befolkning forlængst har truffet sin beslutning, for skal man tro gallup-tallene, vil der for hver 4 ja-stemmer være 3 nej-stemmer, medens en rest på 20 til 25 pct. af de stemmeberettigede ventes at blive hjemme.

Den sandsynlige udvikling

Set ud fra den betragtning, at dansk medlemskab af EF bliver en kendsgerning, vil jeg beskæftige mig med den sandsynlige udvikling i dansk landbrug efter 1. februar 1973 vel vidende, at ingen med sikkerhed kan fastslå, hvad der vil komme, og at man derfor ikke kan ramme plet, når det gælder spådomme om den kommende udvikling. Men ud fra logiske betragtninger må jo nogen tage opgaven op, både for de enkelte landbrugere og ikke mindst for landbrugets fælles foretagender og virksomheder.

Gør man status over, hvad der er sket, så er det eneste, man er helt sikker på, dette, at den mest konstante faktor i et moderne landbrug er den konstante forandring, hvorfor det er dobbelt vanskeligt at forsøge at fastholde bestemte holddepunkter i vurderingen af en udvikling og følgerne heraf.

Mekanisering, rationalisering, effektivitetsforøgelse, specialisering med mere har været slagordene gennem de sidste 20 år i den vesteuropæiske landbrugsbefolkning. Udviklingen har stort set været den samme overalt, men vi har fornemmelsen af, at i dansk landbrug har udviklingen været særlig voldsom.

I de nævnte 20 år er den danske landbrugsbefolkning mindsket fra 21 pct. af den samlede befolkning til 9 pct.

Skønt der officielt skulle være 130.000 landbrugsbedrifter tilbage, tror jeg ikke – når der tages hensyn til forpagtninger af jord samt andre forhold – at der er mere end højst 100.000 producerende landbrug tilbage.

Landbrugets industrialisering

På trods af det færre antal aktive landbrugere er produktionen ikke blot fastholdt, men på adskillige områder forbedret og forøget, og hele denne omvæltning kan med rette kaldes for landbrugets industrialisering.

Landbruget er i dag en stærkt integreret del af samfundet, og ikke et selvstændigt fænomen, selv om mange uden for landbokredse er uvidende herom og har en anden opfattelse på dette punkt.

Kendsgerningen er den, at landbruget i dag beskæftiger langt flere indirekte end direkte, og hele den skete omstillingsproces har kostet penge, der fortrinsvis er fremskaffet gennem lån. I 1971 var landbrugets gæld således oppe på i alt 27 milliarder kr., hvoraf 21,8 milliarder udgør fast gæld, medens 5,2 milliarder er løs gæld – begge beløb, der skal forrentes og afskrives, hvilket selvsagt er dyrt.

Planøkonomien indledt

Efter en omtale af indtjeningsmulighederne i landbruget og af markedsdelingen fortsatte formanden: – Danmark er det sidste land, der i slutningen af 50'erne måtte kapitulere over for det gamle liberale system, der lød på, at tilbud og efterspørgsel bestemmer prisniveauet. Den danske bonde måtte erkende, at normale konkurrencevilkår var ophørt, og en ny, planøkonomisk tid indledt.

Staten måtte træde til, men egentlig ikke fordi landbohjemmene forhandlede sig frem til en sådan, nej, støtten oprandt først, da Landbrugets Arbejdsgiverforening erklærede, at landbruget ikke havde midler til at betale de lønninger, der stilledes krav om. På denne baggrund kom kornordning, kompensationsudvalg og dispositionsfond med videre.

Denne støtte beløber sig nu til 1 milliard kr., som ikke gives landbruget for dets blå øjnes skyld, men alene fordi man gennem alle årene har siddet i venteværelset til EF, og gerne vil råde over et intakt og effektivt landbrug, den dag vi træder ind i Fællesmarkedet.

Sagt med andre ord ønskede samfundet at fastholde den valutaindtjening, som landbruget står for til gavn for hele samfundet.

Ved et nej til EF er der ingen idé i at oprettholde tilskud til landbrugets eksportproduktion, svarende til to tredjedele af produktionen, hvorfor et sådant nej vil betyde et chock i landbruget af en størrelsesorden, som udenforstående næppe gør sig noget begreb om.

De små årgange

Torp Friis Møller gav derpå en indgående redegørelse for prisforhold i EF samt belyste forholdene i amerikansk landbrug og danske afsætningsvilkår, hvorefter han sluttede: – Selv om det ser ud til, at flere unge fatter interesse for landbruget, må vi ikke glemme, at de årgange, hvorfra de selvstændige landmænd skal rekrutteres, er meget små, hvorfor vi stadig må forvente nedgang i antallet af selvstændige landbrug.

Men skulle der end blive tilløb til større specialiserede bedrifter vil hovedhjørnestenen i dansk landbrug efter min formening fortsat være det selvejede familiebrug med en nogenlunde traditionel planteproduktion, hvor jord og produktionssted stadig er nært sammenknyttede. Derfor vil der stadig være brug for de gamle landboslægter og danske slægtsgårde, og jeg vil da også håbe, at så mange som muligt af disse slægtsgårde må overleve hele denne omstillingsproces i landbruget.

Lad os da stå sammen og værne om de gamle

danske slægtsgårde, for de vil også fremover danne grundstammen i den kommende tids danske landboslægter.

Beretning for Slægtsgårdsforeningen i det gamle Sønderborg amt blev givet af gdr. Chr. Petersen, Mølmark, og i forbindelse med årsmødet var der foredrag af redaktør Jørgen Wolff, Hejmdal, Aabenraa.

Til styrelsen for Slægtsgårdsforeningen i det gamle Sønderborg amt genvalgtes formanden, gdr. Chr. Petersen, Mølmark, gdr. Hans Chr. Clausen, Ullerup, og gdr. Fr. Christensen, Nybøl, og i Aabenraa-foreningen genvalgtes ligeledes formanden, gdr. Torp Friis Møller, Årslev, samt gdr. Jacob S. Petersen, Svejlund, og gdr. Hans Chr. Johansen, Ørlager, Varnæs.

På årsmødet blev det af formændene understreget, at man ved kommende tillidsmandsmøder vil drøfte mulighederne for at hverve nye medlemmer til Dansk Slægtsgårdsforening, og ikke mindst vil man gerne have unge landmænd med ind i virket.

Godt 100 deltog i årsmødet, og blandt disse deltagere kunne arrangørerne glæde sig over at se mange unge og yngre landmandsfamilier, hvilket klart understreger, at der også i disse kredse er interesse for det arbejde, som Slægtsgårdsforeningen står for.

OMKRING EN FYNSK KRO

– Af Hans Balle. –

I ÆLDRE TID – i nogle hundrede år før jernbanernes og bilernes opfindelse og anvendelse – var befordringen ved lange rejser gennem landsdelene tidskrævende og forholdsvis besværlig, særlig i vintermånederne efter snefald.

Både ved de store hovedlandeveje mellem landsdelene og ved sidelandevejene til købstæderne inde i landet og ude ved kysterne var kroerne af stor betydning for de vejfarende, der gennemførte deres rejse kørende, ridende eller gående. Der var brug for natlogi og mad til de rejsende og for hestestald og foder til heste, når der på lange rejser skulle overnattes.

Ældre folk husker endnu landevejene fra hestekøretøjernes tid. Vejbanen var belagt med stenskræver og grus som var fasttromlet med en hestetrucken vejtrølle. I en årrække var amtslandevejenes græsrabatter og grøftkanter beplantet med piletræer, der stod med regelmæssig afstand som lange alleer. Piletræerne blev med nogle års mel-

lemrum stynede (stivede) og dannede runde trækroner. Vejtræerne havde betydning ved at markere kørebanens beliggenhed ved færdsel i mørke og ved snefald. Ligesom et maleri med en gulfarvet kornmark, der høstes med en selvbindende høstmaskine forspændt tre smukke jydeheste, begyndte at blive meget eftertragtet, er et smukt landevejsmotiv med tykke pilestammer med runde grenkroner fra hestekøretøjernes tid ved at få større interesse for hvem, der vil bevare et smukt landskabeligt minde fra den gamle landevejskulturperiode, da vore kunstnere malede karakteristiske landskabsmotiver med naturlige farver, former og detaljer som vore bedsteforældre og oldeforældre foretrak det.

Da bilerne omkring 1915–20 begyndte at blive udbredt og motorcyklernes antal forøgedes stærkt (N.S.U., B.S.A., Wanderer, Indian, Harley Davidson, Nimbus m.fl.), blev landevejenes kørebaner efterhånden grundbehandlet og belagt med asfalt-

tjære, og i løbet af nogle år blev vejpiletræerne fældet og vejbanen udvidet.

Landevejskroer

I middelalderen (1000–1536) fandtes de fleste kroer og gæstgiverier i købstæderne, og rejsende fandt iøvrigt herberg (natlogi) på klostre, præstegårde eller på bondegårde ved rejsruterne. På Erik Klippings og Dronning Margrethe I' tid (1259–1286) og (1375–1412) forbedredes landets herbergsforhold for rejsende.

Christian II (1513–1523) bestemte, at der skulle anlægges kroer med 2 miles mellemrum (15 km) ved hovedlandevejene. Derefter blev der anlagt adskillige landevejskroer i 1500 årene.

For at drive kro krævedes særligt privilegium i henhold til forordninger af 1681, 1686 og 1695.

Efterhånden blev befordringsmulighederne forbedret, der gennemførtes fast rutekørsel på hovedlandevejene, og købstædernes gæstgivergårde (»postgårde«) og landevejskroerne fik fornyet betydning efter 1800 bl.a. som landevejsstationer og skiftsteder. Helt frem til omkring 1916 færdedes de gule, hestetrukne postvogne (deligencerne) som befordrede postforsendelser til og fra brevsamlingssteder og medtog enkelte personer til befordring.

Da jernbanetrafikken på hovedbaner og senere sidebaner blev gennemført, og der blev bygget nye kroer i nogle stationsbyer, blev der en periode færre besøgende på landevejskroerne, men bilernes og rutebilernes store antal har efterhånden givet kroerne nye livsbetingelser. Ombygninger med

eller uden bevarelse af »gammel stil« og modernisering af værelser, køkken og øvrige lokaler har gjort mange landevejskroer til søgte steder for udflugter og selskabelighed.

De gamle landevejskroer med de såkaldte rejse-lader med hestestalde var i de fleste tilfælde opført af bindingsværk med stråtag.

Over nogle kroers indgangsdør findes endnu et skilt, hvorpå der står »Kgl. privilegeret Kro« samt en kongekrone og en konges initialer

Gribsvad Kro

Som grundlag for almindelige og historiske bemærkninger om en landevejskro ved hovedvej 1 mellem Odense og Middelfart benyttes Gribsvad Kro, som langt tilbage i tiden har tilhørt godset Erholm. Kromændene fæstede krobygningen, rejse-laden til krogæster, samt et jordtilliggende på ca. 20 td. ld. og tilhørende avlsbygninger.

Den 26. august 1905 fæstede den senere i vide kredse kendte kromand, *Niels Jørgen Nielsen*, fra Etterupgaard, Gribsvad Kro.

Den daværende gamle kro, som havde stråtakete bygninger og bindingsværks lader, brændte 1910.

Den nye krobygning – den nuværende store rødstensbygning – som opførtes 1910–11 – blev flyttet lidt mod vest.

Den 24.11.1920, da de nye jordlove var trådt i kraft, ophørte fæsteordningen. Stamhuset Erholm og Søndergaard afhændede Gribsvad Kro med tilhørende ladebygninger og jordarealet på ca. 20 td. ld. til fæsteren, kromand *N. J. Nielsen*.

I de første år Niels Jørgen Nielsen havde Gribs-

Gribsvad Kro før branden 1910. Kroskiltet sidder over indgangsdøren i gavlen.

vad Kro i fæste, var der to spand heste i stalden. Det var mere trækraft end nødvendigt til kroens landbrug, men hestene anvendtes en del af året på den måde, at kromanden og hans landbrugs-medhjælper og krockarl som lønarbejde påtog sig kørsel med træ fra Erholm og Søndergaard skov-distrikt.

I 1911, da den nye kro var opført, skred udviklingen hurtigt frem. Kromanden blev gift med sin køkkenchef, frk. Inger Jensen fra Vejle. Hun var en dygtig værtinde både i køkkenet og i spise- og mødelokalerne. Hendes søster, Jørgine Jensen, som i en lang årrække bl.a. varetog serveringen, arvede kroen ved hendes søsters og svogers død 1939 og 1941. Jørgine var en markant person som også blev kendt af mange ud over landet for sin ledelse af Gribsvad Kro, indtil hun afgik ved døden i 1962. Herefter arvede hendes broder, Jens Chr. Jensen, kroen, som kort efter blev afhændet og ophørte som familievirksomhed.

Den gamle kromand, Niels Jørgen, var en fyldig og djærv vært, som krogæster fra forskellige samfundslag yndede at komme i samtale med, for at høre hans underholdende snak og hans populære, jævne talemåde blandet med spøg og alvor.

Om Niels Jørgen

I årenes løb har egnens folk og krogæster fra andre egne ofte genfortalt episoder, oplevelser og historier af eller om Niels Jørgen.

Da det i Rørup sogn blev forsøgt at samle beboerne om at bygge et forsamlingshus, sagde flertallet: »Vi har jo kroen.« Nogle mente også, at tonen var en del bedre her end i nogle tilfælde på forsamlingshuse. På kroen tåltes ikke uro eller slagsmål. Urostiftere blev omgående sat ud af døren.

Unge, som kom på kroen, fik ikke lov til at drikke sig fulde. Når Niels Jørgen syntes de havde fået tørsten slukket, sagde han med udpræget fynsk dialekt: – »Nu skal I ikke have mere i Aften, I unge Fyre, men I kan komme igen en anden Dag.«

Niels Jørgens valgsprog, når han talte med voksne, var: »At blive fuld, er ikke så slemt, for det går over igen, men hvem, der er rigtig dumme, har det værre, for det går ikke over.«

Mange gæster, der kom på kroen, ønskede at hilse på den store, bramfri kromand, som i almindelighed brugte »du« i tiltaleform både til kendte og ukendte gæster. – Et lille selskab kaldte engang Niels Jørgen hen til deres bord og en lidt lystig herre, som ville drive spøg med kromanden i de omkringsiddendes påhør spurgte Niels Jørgen, om han sagde du til alle folk. Kromanden svarede: »Når *De* spørger mig derom, kan jeg svare *Dem*, at jeg siger du til de allerfleste, der kommer her på

Gribsvad Kro, men det sker jo, at her kommer folk, som er så simple, at jeg siger *De* til dem.«

Kromanden havde mange venner blandt forretningsfolk i Odense. Engang havde nogle aftalt, at de ville forsøge, om de kunne drikke Niels Jørgen fuld. Med det mål for øje drog de til Gribsvad Kro. Den ene efter den anden gav en omgang ved de borde, hvor de sad. Niels Jørgen var stadig deltager ved de skiftende borde, således at han fik langt de fleste omgange. Ud på aftenen forsvandt Niels Jørgen, og krogæsterne mente de havde opnået, hvad de ville. Nu skulle de ud i køkkenet og sige farvel til fru Inger – men der sad Niels Jørgen med et par bajere foran sig og sagde: »Ja, jeg var bleven en bitte tørstig, men gå nu ind til bordene i stuen igen, så skal jeg straks komme.«

Et benzinfirma henvendte sig for mange år siden til kromanden i Gribsvad om at få opstillet en benzintank ved kroen, hvor der kom mange bilister. Det blev en tank med en af de pumper der pumpede benzinen op i to glasbeholdere, hvilket skete med håndkraft. Krockarlen passede tanken, men en aften, da han ikke var hjemme, betjente Niels Jørgen selv tanken.

Sent på aftenen kom der en noget hoven herre i en stor bil og ringede på. Kromanden kom tilstede og spurgte: »Hvor mange liter vil du have?« Bilisten blev vred over tiltaleformen og ville klage til firmaet, og efter noget mundhuggeri nægtede Niels Jørgen at ekspedere ham og bad ham forsvinde. Kort tid efter episoden fik Niels Jørgen besøg af en repræsentant fra benzinfirmaet, som ønskede en undskyldning til den fine bilist. Dette nægtede Niels Jørgen og sagde, at hvis nogen skulle have en undskyldning, måtte det være ham, som havde været udsat for bilistens uforskamthed. Niels Jørgen tilføjede, at hvis benzinfirmaet var utilfreds med betjeningen af benzintanken, ønskede han den fjernet snarest muligt, så meget mere som et andet firma havde ønsket en tank ved kroen og den stærkt befærdede landevej. Der blev ikke givet undskyldning af nogen af parterne, og tanken blev på stedet.

Dette lille uddrag af udtalelser og episoder, som siger noget om den tidligere landskendte kromands væremåde, hører med til minderne om den gamle hovedvejskro.

Gribsvad Kro, som ligger 21 km fra Odense og 24 km fra Middelfart nær ved Korsvejen, hvor hovedlandevejen Nyborg-Odense-Middelfart krydser landevejen Bogense-Assens, har i tidens løb været et centrum for samfærdsel, folkeliv og mange forskellige begivenheder. – (Ved motorvejens anlæggelse blev vejkrydset flyttet nogle hundrede meter mod vest)

I ældre tid, da nutidens samfærdselsmidler ikke eksisterede, har handelsrejsende og rejsende af alle befolkningslag under lange rejser gennem landet overnattet på kroen. Her har folk sat hinanden

stævne ved forhandlinger. Sogneråd, bestyrelser og udvalg har holdt møder, og aftaler og beslutninger er blevet truffet. Der er blevet handlet med gårde, huse, husdyr m.m., og der har lydt håndslag og er blevet drukket lidkøb.

Ved fødselsdage, jubilæer, bryllup og begravelse har deltagere fra nære og fjerne egne været samlet her.

Ved vælgermøder og andre politiske møder har nogle af Danmarks kendte politikere i tidens løb stået på talerstolen i Gribsvad.

Gæster i Gribsvad

Tidspunktet for Gribsvad Kros oprettelse findes der ingen kendte oplysninger om. Af en historisk beretning fremgår det, at kong Knud den Hellige, da han i år 986 med sit følge færdedes på hovedlandevejen fra Middelfart til Odense, havde rastepads ved Gribsvad, nogle hundrede meter mod øst. Her findes endnu ca. 50 meter nord for vej-kanten et anlæg med to sten, som er fredet. Ved en rådslagning om flugten fra jyderne mod Odense sad St. Knud på den største sten, der er formet som et sæde, og våbendrageren sad på den mindre sten. Ved slutningen af middelalderen omkring 1500 var St. Knuds sten stedet hvor omegnens bønder skulle give møde ved pligtkørsler for kongen. Sankt Knuds sten er bl.a. nævnt i dronning Christines hofholdningsregnskab 1507 angående kørsel og vognleje i Middelfart.

Gribsvad Kro er i løbet af nogle hundrede år blevet ombygget nogle gange.

Af et uddrag af en gammel odenseavis, *Odense Adresse-Contoires Efterretninger 1780 Nr. 3*, fremgår det, at kroen har fået nye bygninger ca. 100 år før, i 1680'erne. Under overskriften OLD – SAGER er meddelt følgende:

»Det er bekiendt, at Forfædrene havde den Maade at forære Vinduer til de nye Bygninger, som en Erindring og Beviis paa deres Venskab og Hengivenhed for Bygherren, ligesom han igien til Erkiendtlighed lod paa en af Ruderne deres Vaaben, Navn og ofte et Vers derhos indebrænde i Glasset.

Saaledes fandtes og i

Gribswads Kroe

her i Fyen der paa Vinduerne følgende, førend samme blev ombygget af Sal. Hr. Konferenc-Raad og Amtmand Simonsen til Stamhuset Erholm og Søndergaard, hvorunder bemeldte Kroe henhører, og for sin Ældes Skyld meddeles Læserne:

Arrild Trolle 1689

Treegred *Norden* veed, de Trollers Dyd at priise, Den skal den Danske Trolde og Sverrig altid viise.

Nels Trolle 1689

Hofjunker.

Var alle *Troller* saa, som denne *Trolde* tilsinde, Da kunde man endog blandt *Trolde* Engle finde.

Anders Trolle

Lieutenant til Hest 1689.

Man kan ei dølgje sig, hvor Mandighed er inde, Thi skal man hennem ei i Marken søvniig finde.

Jørgen Rantzau.

Major af Garden til Hest 1689.

Hvor brauv, hvor stor og stærk og kæk, See her, see ham, de Svenskes Skræk.

Otto Scheel Jørgensen.

Ritmester 1689.

Her Fromhed, Sindighed sit Logement nyder, Han paa sin rette Tiid dog vel en Stage bryder.

Nels Schram.

Af Brødre tre han vel i Laugget yngste Broder, Dog haver han paa sig ald ærlig Folke-Noder.

Frederich Christian Græve af Holck

Ritmester 1689.

De *Holckers* tappre Navn og Verdens kyndig Rygte I hannem ei skal døe, derfor ingen frygte.

Baron Christian Juel af Ryssensteen

1689.

Hans Fader Canceler var og elskte skønne Bøger, Hans frække Sind sin Lyst hos *Mars* og *Venus* søger.

Det er 283 år siden, disse gæster fik deres navne og rim, som forlængst er forsvunden, indbrændt i vindueglas på Gribsvad Kro.

Da den folkekære konge Frederik den syvende på en rejse fra Jylland i juli 1861 med sit følge kørte over Fyn, blev han overalt stærkt hyldet. Han var en af de populære konger, Danmark har haft, – han stod som den, der havde skaffet folket den frie forfatning ved grundloven 1849 og sejren i treårskrigen, der sluttede 1850. –

På køreturen over Fyn var der et ophold ved Gribsvad Kro. Her talte kongen fra sin åbne vogn til egnens befolkning. Kongens gemalinde, grevinde Danner, sidder i vognen til venstre på billedet fra Gribsvad Kro.

I en årrække var Gribsvad Kro hovedkvarter for kriminalkommissær O. Himmelstrup og hans stab af kriminaleksperter, når de var på Fyn for at opklare vanskelige mord- og brandsager. Den skarpsindige, landskendte og af forbrydere frygtede Himmelstrup havde nær tilknytning til Gribsvadegnen. Han var født i 1878 som lærersøn fra Roerslev ved Middelfart. Som ung var han land-

Ved Gribsvad Kro 1861.
(Litografi af N. F. Niss,
Teatermuseet)

væsenselev på Erholm avlsgård. Efter at have af-tjent sin værnepligt, blev han ansat ved politiet i København, og derefter blev han statsbetjent med kriminelle opgaver i Odense amt og boede i den tidligere skovriderbolig ved skoven Hegnetslund mellem Erholm og Gribsvad. Derefter blev politimanden, hvorefter man sagde, at han med sit skarpe røntgenblik kunne se, om folk havde en god eller dårlig samvittighed, ansat ved grænse-kriminalpolitiet i Kruså, og senere blev Himmelstrup politikommissær i København og behandlede især sager i provinsen.

I en årrække holdt Himmelstrup og hans familie ferie på Gribsvad Kro.

Når den lille landsby er blevet kendt i vide kredse, skyldes det ikke blot, at den ligger ved den gamle hovedvej over Fyn, men i høj grad også, at her er en kro, som langt tilbage i tiden har været benyttet af vejfarende og gæster og som samlingssted for folk på egnen. Ved gennemførelsen af matriklen 1664 er stedets navn stavet »Grydswad«. Oprindelsen til navnet Gribsvad er rimeligvis, at der i ældre tid har været et vadested på landevejen. Et vandløb fra Etterup moser nord for landevejen er i en rørledning ført under landevejen i nærheden af Bækgaard i Gribsvad. Vandet strømmer gennem Neverkær enge til Brænde å og ud i Lillebælt ved Wedellsborg.

En Ringsted-sang

Melodi: Du danske mand . . .

Du mindefagre gamle by
fra oldtidens dunkle år,
nu flammer du af liv påny,
forynget fra vår til vår.
End bryder livets strømme,
end fryder dåd og drømme,
end skuer vidt vort vartegn:
St. Bendt med sit tårn mod sky.

Se, torvets tunge kampesten.
Se børnenes vævre spring,
hvor fordum Hvideslægten tren,
og konger steg frem på ting.
Med ord, der fyndigt banded
ny vej og myndigt maned,
blev Danmarks skæbne spundet
på nornernes tunge ten.

Du by, der blev vor skæbnes by,
vær hilset med sønligt sind.
Du rejser dig påny, påny
med sundhedens glød på kind.
Af liv du lystigt lue.
I strid du trøstigt skue
bag alle stormes nætter
et strålende morgengry.

Carl C. Lassen.

Pr. 1. januar er vi sluttet sammen i en landsdækkende kreditforening, hvor De kan få enhedsprioritering.

De får automatisk tilbud på både 1. og 2. prioritetslån, hvor loven giver mulighed for det, og det går hurtigt.

- hele Danmarks kreditforening

København:
 Jarmers Plads 2
 1590 København V
 Tlf.: (01) 15 85 01

Århus:
 Åboulevarden 69
 8100 Århus C
 Tlf.: (06) 12 46 66

Herning:
 Viborgvej 1
 7400 Herning
 Tlf.: (07) 12 53 00

Afd.kontor i Odense:
 Jernbanegade 16
 5000 Odense
 Tlf.: (09) 12 85 85

Slægtsgaardsforeningens mærkat

som er trykt i fire farver, kan endnu købes for 7 kr. pr. bundt á 100 stk. – Henvendelse til

Foreningens kontor, Hybenvej 27, 5260 Hjallesø

Fotokopiering!

Manuskripter, originaldokumenter, attester, matrikelkort etc. fotokopieres.

Størrelse 21 × 30 cm: 1,50 kr. pr. kopi.

Størrelse 22 × 36 cm: 1,75 kr. pr. kopi.

Rabat ved større bestillinger!

Slægtsgaardsarkivet.

Birketinget 6A III. Tlf. (01) 58 76 02

2300 København S.

*A*NDELSBOGTRYKKERIET
i Odense

**Penge er ikke alt
– men alligevel!**

**Spørg
SPAREKASSEN FYN**

Den almindelige Brandforsikring
for Landbygninger, oprettet ved kongelig Anordning
af 1792

HOVEDKONTOR: STORMGADE 10 . KØBENHAVN K. (01) 12 11 00

**De kan regne med
Andelsbanken** Telf. (01) 14 09 82
Hovedkontor: Axelborg, København V
over hele landet